Závěry Rady o úloze předškolního a základního vzdělávání při podpoře kreativity, inovativnosti a digitálních kompetencí

(2015/C 172/05)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

V SOUVISLOSTI S ÚSILÍM UNIE VYBUDOVAT DIGITÁLNÍ EKONOMIKU ([1]),

S OHLEDEM NA:

1. doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení, v němž jsou vymezeny znalosti, dovednosti a postoje nezbytné pro rozvíjení digitálních kompetencí ([2]) jako jedněch z klíčových kompetencí, které všichni potřebují k osobnímu naplnění a rozvoji, aktivnímu občanství, sociálnímu začlenění a zaměstnání ([3]), a v němž je zdůrazněna klíčová úloha vzdělávání a odborné přípravy při zajišťování toho, aby všichni mladí lidé měli příležitost tyto kompetence rozvíjet a zlepšovat;

2. závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 22. května 2008 o podpoře tvořivosti a inovací prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy, v nichž byla zdůrazněna zejména rozhodující úloha učitelů a vzdělávacího prostředí při stimulování a podpoře kreativního potenciálu každého dítěte ([4]);

3. závěry Rady ze dne 12. května 2009 o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy ([5]), v nichž bylo za jeden ze čtyř strategických cílů rámce označeno zlepšení kreativity a inovativnosti na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy a za klíčovou výzvu v tomto ohledu osvojování průřezových klíčových kompetencí, mezi něž patří i kompetence digitální;

4. závěry Rady ze dne 27. listopadu 2009 o mediální gramotnosti v digitálním prostředí, v nichž bylo zdůrazněno, že je třeba podporovat nejen širší přístup k novým technologiím, ale také jejich odpovědné používání ([6]);

5. závěry Rady ze dne 20. května 2011 o systému předškolního vzdělávání a péče ([7]), v nichž bylo vyjádřeno uznání, že vysoce kvalitní předškolní vzdělávání a péče doplňují ústřední úlohu rodiny, pokládají nezbytné základy pro osvojování jazyka, úspěšné celoživotní učení, sociální integraci, osobní rozvoj a zaměstnatelnost a současně podporují osvojování kognitivních i nekognitivních dovedností;

6. závěry Rady ze dne 29. listopadu 2011 o kulturních a tvůrčích schopnostech a jejich úloze při vytváření intelektuálního kapitálu Evropy ([8]), v nichž byly tyto schopnosti uznány za zdroj udržitelného a inkluzivního růstu v Evropě, zejména prostřednictvím rozvoje inovativních výrobků a služeb;

7. závěry Rady ze dne 29. listopadu 2011 o ochraně dětí v digitálním světě ([9]), v nichž se zdůrazňuje, že je důležité zvyšovat povědomí dětí o potenciálních rizicích, která v digitálním světě existují, a vyzvaly k důslednému prosazování bezpečnosti na internetu a mediální gramotnosti ve školách, jakož i v zařízeních předškolního vzdělávání a péče;

8. závěry Rady ze dne 26. listopadu 2012 o gramotnosti, v nichž bylo poukázáno na to, že v systémech vzdělávání dosud nebyl zcela zohledněn dopad nových technologií na gramotnost a že motivaci žáků a studentů může posílit revize učebních materiálů a metod vzhledem ke stupňující se digitalizaci, jakož i podpora učitelů při využívání nových pedagogických postupů ([10]);

([1]) Závěry Evropské rady ze zasedání ve dnech 24. a 25. října 2013 (EUCO 169/13, oddíl I, zejména body 1 až 12).
([2]) „Schopností práce s digitálními technologiemi se rozumí jisté a kritické používání technologií informační společnosti (dále jen ‚TIS') při práci, ve volném čase a v komunikaci. Předpokladem je základní znalost informačních a komunikačních technologií, tj. používání počítačů k získávání, hodnocení, ukládání, vytváření a výměně informací a ke komunikaci a spolupráci v rámci sítí prostřednictvím internetu." atd.
([3]) Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.
([4]) Úř. věst. C 141, 7.6.2008, s. 17.
([5]) Úř. věst. C 119, 28.5.2009, s. 2.
([6]) Dokument 15441/09.
([7]) Úř. věst. C 175, 15.6.2011, s. 8.
([8]) Úř. věst. C 372, 20.12.2011, s. 19.
([9]) Úř. věst. C 372, 20.12.2011, s. 15.
([10]) Úř. věst. C 393, 19.12.2012, s. 1.

9. závěry Rady ze dne 26. listopadu 2012 o Evropské strategii pro Internet lépe uzpůsobený dětem ([1]), v nichž byla zdůrazněna významná úloha odvětví vzdělávání i rodičů, pokud jde o pomoc dětem při bezpečném a přínosném využívání možností internetu, jakož i nezbytnost, aby učitelé a rodiče drželi krok se stále novými technologickými změnami;

10. závěry Rady ze dne 20. května 2014 o účinném vzdělávání učitelů, v nichž byla zdůrazněna potřeba, aby se sami učitelé v dostatečné míře seznamovali s nástroji digitálního vzdělávání a otevřenými vzdělávacími zdroji, a mohli je tak efektivně využívat při výuce a umožnit studujícím, aby si i oni osvojili digitální kompetence ([2]).

A VZHLEDEM K DALŠÍM SOUVISEJÍCÍM PRVKŮM, JEŽ JSOU UVEDENY V PŘÍLOZE TĚCHTO ZÁVĚRŮ,

UZNÁVÁ, ŽE:

1. podpora kreativity, inovativnosti a digitálních kompetencí v rámci vzdělávání v raném věku ([3]) se může příznivě projevit v pozdějším období v tom smyslu, že vytvoří základy pro další učení, umožní rozvoj znalostí na mnohem vyšší úrovni a obecně zlepší schopnost každého dítěte osvojit si kreativní dovednosti a dovednosti v oblasti kritického myšlení a stát se odpovědným občanem Evropy zítřka, schopným vyrovnat se s výzvami stále více propojeného a globalizovaného světa;

2. schopnost inovovat a vyvíjet nové výrobky a služby závisí do značné míry na využití výhod plynoucích z digitální revoluce, která ohromujícím tempem transformuje ekonomiky a společnosti, což znamená, že v nadcházejících desetiletích bude hospodářský úspěch záviset mimo jiné na občanech, kteří budou disponovat kreativními a inovativními schopnostmi a budou vybaveni digitálními kompetencemi na vysoké úrovni;

3. má-li být uspokojena rostoucí poptávka po uživatelích s digitálními kompetencemi a po odbornících v oblasti informačních a komunikačních technologií, musí Evropa začít řešit náročný úkol, tj. poskytnout všem občanům příležitost k tomu, aby projevili svůj kreativní nebo inovativní potenciál a aby prostřednictvím celoživotního učení rozvíjeli své digitální kompetence.

SOUHLASÍ PROTO S TÍM, ŽE:

pokud jde o kreativitu a inovativnost:

1. Pro rozvoj kreativních a inovativních schopností od raného věku, které jsou klíčovými faktory nejen pro posílení budoucí hospodářské konkurenceschopnosti a zaměstnatelnosti, ale neméně důležitou měrou i pro podporu osobního naplnění a rozvoje, sociálního začlenění a aktivního občanství, mají zásadní význam systémy vzdělávání a odborné přípravy, společně s neformálním a informálním učením.

2. Učitelům a pracovníkům působícím v oblasti předškolního vzdělávání a péče náleží zásadní úloha, pokud jde o podněcování dětské zvídavosti, představivosti a ochoty experimentovat i pokud jde o pomoc dětem, aby si osvojily nejen základní dovednosti a specifické znalosti, ale také průřezové kompetence, které jsou pro kreativitu a inovativnost nezbytné, jako je kritické myšlení, řešení problémů a iniciativnost.

3. Učení hrou, kam mohou patřit různé pedagogicky hodnotné hry a digitální nástroje, podporuje nejen představivost, intuici a zvídavou mysl, ale také schopnost spolupracovat a řešit problémy, a je tedy důležité pro rozvoj a učení každého dítěte, zejména pak v raném věku.

4. Toto vše má významný dopad, pokud jde o modernizaci pedagogických metod, výukových nástrojů a vzdělávacího prostředí, jakož i o počáteční odbornou přípravu a průběžný profesní rozvoj učitelů a pracovníků působících v oblasti předškolního vzdělávání a péče, které musí zajistit, že tito učitelé a pracovníci budou schopni podněcovat u dětí kreativitu a inovativnost tím, že budou tyto aspekty sami uplatňovat ve své výuce.

a pokud jde o digitální kompetence:

5. Digitální nástroje sice nemohou být používány namísto základních výukových aktivit, zkušeností a materiálů, avšak zajištění těchto nástrojů a jejich případné začlenění do procesu výuky a učení může přispět ke zkvalitnění a zefektivnění tohoto procesu, jakož i ke zvýšení motivace žáků, jejich lepšímu chápání a lepším výsledkům v učení.

([1]) Úř. věst. C 393, 19.12.2012, s. 11.
([2]) Úř. věst. C 183, 14.6.2014, s. 22.
([3]) Etapy vzdělávání uváděné v těchto závěrech odpovídají přibližně:
— úrovni ISCED 0.2 (předškolní vzdělávání): „Vzdělávání, jehož cílem je podpora rozvoje v rané fázi za účelem přípravy na nástup do školy a život ve společnosti. Programy určené pro děti od 3 let do zahájení školní docházky."
— úroveň ISCED 1 (základní vzdělávání): „Programy standardně určené k tomu, aby si žáci osvojili základní dovednosti v oblasti čtení, psaní a matematiky a vytvořili pevný základ pro vzdělávání."

6. Účinný a věku přiměřený rozvoj digitálních kompetencí v rámci předškolního vzdělávání a péče a základního vzdělávání má významný dopad na pedagogické metody, hodnocení, pedagogické zdroje a vzdělávací prostředí; důležitý je i z toho důvodu, že napomáhá ke zmenšování digitální propasti.

7. Neméně důležitá je skutečnost, že výše uvedené má dopad i na počáteční vzdělávání a průběžný profesní rozvoj jak učitelů, tak pracovníků působících v oblasti předškolního vzdělávání a péče, neboť je třeba zajistit, aby rozvíjeli svoje schopnosti, metodiky a dovednosti s cílem prosazovat účinné a odpovědné používání nových technologií při výuce a podporovat děti v procesu rozvíjení digitálních kompetencí.

8. Ve světě, v němž mnohé děti poměrně snadno zacházejí s digitálními médii, musí vzdělávání a odborná příprava hrát důležitou úlohu i v tom ohledu, že mají prosazovat bezpečné a odpovědné používání digitálních nástrojů a rozvíjet mediální gramotnost, tj. schopnost nejen nalézt digitálně vytvořený obsah, ale především tento obsah interpretovat, používat, sdílet, vytvářet a kriticky hodnotit.

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY, S NÁLEŽITÝM ZOHLEDNĚNÍM SUBSIDIARITY A AUTONOMIE INSTITUCÍ, ABY:

pokud jde o kreativitu a inovativnost:

1. vybízely instituce vzdělávající učitele a pracovníky působící v oblasti předškolního vzdělávání a péče a poskytovatele odborné přípravy na pracovišti k tomu, aby uzpůsobili své programy s cílem začlenit nové učební nástroje a vypracovat vhodné pedagogické postupy, které by podpořily kreativitu a inovativnost již od raného věku;

2. vybízely poskytovatele vzdělávání, případně příslušné orgány, aby na odpovídající úrovni vybavili školy a zařízení předškolního vzdělávání a péče s cílem podněcovat rozvoj kreativních a inovativních schopností;

3. vybízely poskytovatele programů počátečního vzdělávání a průběžného profesního rozvoje určených učitelům a pracovníkům působícím v oblasti předškolního vzdělávání a péče, aby zohledňovali účinné metody, jak podporovat zvídavost, experimentování, kreativní a kritické myšlení a kulturní porozumění, například prostřednictvím umění, hudby a divadla, a prozkoumali potenciál tvůrčích partnerství;

4. prosazovaly rozvoj aktivit pro děti v rámci formálního, neformálního a informálního učení, jejichž cílem je podněcovat kreativitu a inovativnost, a současně aby uznaly důležitou úlohu rodičů a rodin;

a pokud jde o digitální kompetence:

5. usnadňovaly přístup k informačním a komunikačním technologiím a jejich propagaci, jakož i rozvoj digitálních kompetencí tím, že v předškolním a základním vzdělávání budou způsobem odpovídajícím věku dětí využívány digitální nástroje a začleňovány do vzdělávacího procesu, přičemž je třeba uznat důležitou úlohu rodičů a rodin, jakož i odlišné vzdělávací potřeby dětí různého věku;

6. vybízely k vytvoření a používání jednak digitálních nástrojů pro účely výuky, a jednak pedagogických metod, které mohou přispět ke zlepšení kompetencí ve všech oblastech, mezi něž patří zejména čtení a psaní, počty, matematika, přírodní vědy, technologie a cizí jazyky, a to s cílem řešit některé z výzev, na něž upozornily nedávné mezinárodní průzkumy ([1]).

7. vybízely poskytovatele vzdělávání, případně příslušné orgány, aby na odpovídající úrovni vybavili školy a zařízení poskytující předškolní vzdělávání s cílem podpořit věkově přiměřený rozvoj digitálních kompetencí, zejména širším poskytováním různých digitálních nástrojů a infrastruktury;

8. vybízely vyučující na pedagogických školách a v zařízeních předškolního vzdělávání a péče, učitele, pracovníky působící v oblasti předškolního vzdělávání a péče a vedoucí pracovníky škol, aby si prostřednictvím základní odborné přípravy a průběžného profesního rozvoje sami osvojili digitální kompetence na dostatečné úrovni, včetně schopnosti používat informační a komunikační technologie pro účely výuky, a aby vypracovali účinné metody na podporu mediální gramotnosti od raného věku;

([1]) Výsledky průzkumu PISA za rok 2012 (při němž byli testováni patnáctiletí žáci ve čtení, matematice a přírodních vědách) ukazují na pokrok v úsilí o dosažení cíle pro rok 2020, kdy míra žáků s problémy v základních dovednostech by měla být nejvýše 15 %, ačkoliv EU jako celek je výrazně pozadu v oblasti matematiky. Doporučuje se vynakládat trvalé úsilí ve všech oblastech, zejména v případě žáků s nízkým socioekonomickým postavením. Výsledky prvního evropského průzkumu jazykových kompetencí (2012) ukazují celkově nízkou úroveň testovaných znalostí prvního i druhého cizího jazyka, ačkoliv mezi členskými státy existují v tomto ohledu rozdíly.

9. prozkoumaly potenciál digitálních nástrojů na podporu učení v různých prostředích a zajistily individuálnější přístup k učení, který by zohledňoval širokou škálu schopností, jak vysoce nadaných dětí, tak dětí s nízkými studijními předpoklady, jakož i děti ze znevýhodněných prostředí a děti se zvláštními potřebami;

10. podpořily komunikaci a spolupráci mezi školami a mezi učiteli na regionální, celostátní, evropské a mezinárodní úrovni, mimo jiné prostřednictvím *eTwinningu*;

11. prozkoumaly možnosti spolupráce s uživateli produktů s otevřeným zdrojovým kódem v oblasti inovativních vzdělávacích nástrojů a digitální kreativity;

12. vynaložily úsilí na podporu mediálního vzdělávání a gramotnosti, zejména bezpečného a odpovědného používání digitálních technologií v předškolním a základním vzdělávání.

VYZÝVÁ ČLENSKÉ STÁTY A KOMISI, ABY:

1. přijaly vhodná opatření a iniciativy zaměřené na podporu kreativity, inovativnosti a digitálních kompetencí v předškolním a základním vzdělávání, a aby k podpoře těchto opatření a iniciativ účinně využívaly evropských zdrojů, jako je například program Erasmus+ a evropský strukturální a investiční fond;

2. podporovaly a rozvíjely spolupráci, výměnu osvědčených postupů a vzájemné učení, pokud jde o otázku podpory kreativity, inovativnosti a digitálních kompetencí v předškolním a základním vzdělávání, jakož i prostřednictvím neformálního a informálního učení;

3. na základě výzkumu určily příklady nejúčinnějších metod a postupů, které by mohli v jednotlivých etapách předškolního vzdělávání a péče a základního vzdělávání využívat učitelé a pracovníci působící v oblasti předškolního vzdělávání a péče s cílem pomoci dětem, aby získaly kreativní a inovativní schopnosti a osvojily si digitální kompetence, a aby v této souvislosti zvážily případné uplatnění klíčových zásad rámce kvality pro předškolní vzdělávání a péči.

A VYZÝVAJÍ KOMISI, ABY:

1. pokračovala v činnosti v rámci pracovní skupiny pro průřezové dovednosti a pracovní skupiny pro digitální učení a učení on-line, zřízených v souvislosti s „ET 2020“, s cílem podpořit případně již od raného věku kreativitu, inovativnost a digitální kompetence;

2. prosazovala spolupráci a vzájemné učení na evropské úrovni, a to jak v kontextu strategického rámce „ET 2020“, tak prostřednictvím programu Erasmus+;

3. v rámci stávajících nástrojů a zpráv pokračovala v monitorování oblastí, na které se vztahují tyto závěry, aniž by současně docházelo k jakékoli další administrativní zátěži.

PŘÍLOHA

Další související prvky

1. Závěrečná zpráva skupiny odborníků EU na vysoké úrovni pro gramotnost, září 2012 ([1]).
2. Sdělení Komise ze dne 25. září 2013 nazvané „Otevření systémů vzdělávání: nové technologie a otevřené vzdělávací zdroje jakožto prostředky inovativní výuky a učení pro všechny“ ([2]).
3. Publikace Evropské komise z roku 2013: „Comenius – příklady osvědčených postupů“ ([3]).
4. Publikace Evropské komise, sítě European Schoolnet a univerzity z Lutychu z roku 2013: „Průzkum ve školách – informační a komunikační technologie ve vzdělávání“ ([4]).
5. Publikace OECD z roku 2013: „Inovativní prostředí pro učení“ ([5]).
6. Evropská konference na vysoké úrovni na téma „Vzdělávání v digitální éře“, která se konala v Bruselu dne 11. prosince 2014.
7. Zpráva tematické pracovní skupiny pro předškolní vzdělávání a péči z roku 2014 nazvaná „Návrh klíčových zásad kvalitativního rámce pro předškolní vzdělávání a péči“ ([6]).

([1]) Viz http://ec.europa.eu/education/policy/school/doc/literacy-report_en.pdf
([2]) Dokument 14116/13 + ADD 1.
([3]) Viz http://ec.europa.eu/education/library/publications/2013/comenius_en.pdf
([4]) Viz https://ec.europa.eu/digital-agenda/sites/digital-agenda/files/KK-31-13-401-EN-N.pdf
([5]) Viz http://www.oecd-ilibrary.org/education/innovative-learning-environments_9789264203488-en
([6]) http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf